

**ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
ПЕДАГОГИЧЕСКИ КОЛЕЖ – ПЛЕВЕН**

НАСОКИ

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРАКТИЧЕСКА ПОДГОТОВКА
НА СТАЖАНТ-УЧИТЕЛИ (СТУДЕНТИ)
В ДЕТСКАТА ГРАДИНА И НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ**

За преподаватели и студенти, директори и учители-наставници

*Опитът, съвместно с размишленията, се равнява на израстване.
Когато програмите за подготовка на учителите
стимулират студентите да правят връзка между теорията и практиката,
те подпомагат всъщност да се развият
„мислеци практики“ през целия живот.*

УВОД

Тези Насоки за педагогическа практика в детската градина и началното училище отразяват организирането и провеждането на практическата подготовка на стажант-учителите от Педагогически колеж – Плевен, в който се обучават студенти за придобиване на професионална квалификация „учител“ в три специалности: Предучилищна педагогика и английски език, Начална училищна педагогика и Начална училищна педагогика и английски език.

Законът за предучилищното и училищното образование и особено Наредбата за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти отделя специално внимание на технологията при провеждане на педагогическата подготовка в образователните институции – детските градини и училищата.

В чл. 36, чл. 37 и чл. 38 на Наредбата са определени условията и стъпките в процеса на взаимодействие между партньорските институции във връзка с провеждането на практическата подготовка. Първият важен момент е сключването на договор, в който се определят условията, редът и задълженията на страните. Този договор се сключва или актуализира всяка учебна година между ректора на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и директора на детската градина или на училището, където ще се провежда практическа подготовка на стажант-учители (студенти). Директорът на детска градина/училището, с който е подписан договор, организира провеждането на практическа подготовка, като осигурява необходимите условия за самостоятелното участие на стажант-учители (студенти) в образователния процес и предоставя на директора на Педагогическия колеж:

1. списък с учителите, заявили желание да бъдат наставници и одобрени от директора след решение на педагогическия съвет, с формираната им норма за преподавателска работа за съответната учебна година по групи или паралелки по класове;

2. информация за броя на децата и учениците по групи и паралелки от съответните класове;

3. информация за материално-техническата база и за допустимия брой стажант-учители, за които може да бъде осигурен учител-наставник.

Учителят-наставник е педагогически специалист, който заема длъжност „старши учител“ или „главен учител“ и писмено е заявил желание да бъде наставник на стажант-учител. Директорът на детската градина или на училището съдейства за сключване на договор между висшето училище и определените учители-наставници. За изпълнение на задълженията на стажант-учителите (студенти) учителят-наставник получава допълнително възнаграждение, определено в договора с ректора на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Директорът на детската градина или на училището, в което ще се организира и провежда практическа подготовка със заповед разпределя стажант-учители (студенти) между определените учители-наставници, с които ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ е сключил договор.

Стажант-учителите (студенти) осъществяват практическата подготовка под непосредственото наблюдение и ръководство на учител-наставник от детската градина или от училището, където се организират и провеждат съответните форми на педагогическа практика, и от преподавател от Педагогическия колеж.

Учителят-наставник и стажант-учителите (студенти) подготвят план за съвместна работа, който включва:

1. график за изпълнение на основни дейности за времето, през което се провежда практическата подготовка по групи и/или паралелки по класове;

2. запознаване с институцията, с ръководството ѝ, с педагогическите специалисти, с правилници за дейността и за вътрешния трудов ред, училищния учебен план или програмната система на детската градина;

3. наблюдение от стажант-учителя (студент) на учебни часове или педагогически ситуации, провеждани от учителя-наставник, обсъждане и анализ;

4. подготовка и самостоятелно провеждане на учебни часове или на педагогически ситуации от страна на стажант-учителя, обсъждането и анализът им с учителя-наставник;

5. подготовка и провеждане на консултации с ученици при отчитане на възрастовите им характеристики и на индивидуалните им образователни потребности;

6. подготовка и провеждане на консултации с родители и участие в родителска среща;

7. подготовка и участие в заседание на педагогическия съвет.

По време на практическата подготовка се води дневник, в който стажант-учителят вписва конкретните дейности, посетените и наблюдавани педагогически ситуации от образователно направление или учебни часове по учебен предмет или модул, изучаваните теми, изпълняваните практически задачи, използваните материали, методи и подходи, усвоените компетентности, възникнали проблеми, предложения и препоръки. Учителят-наставник вписва в дневника качествена оценка за изпълнението на възложените задачи, констатациите си, препоръките или постигнатия напредък.

Учителят-наставник ръководи практическата подготовка на стажант-учителя (студент), като:

1. представя годишното тематично разпределение по образователни направления, на учебния предмет (учебни предмети) или модул;
2. показва различни видове педагогически ситуации или уроци;
3. консултира при планирането, разработването на урока или на педагогическата ситуация, като съблюдава спазването на програмната система или на учебната програма, одобрява го и помага за осъществяването му;
4. запознава с характеристиката на групите или на паралелките, в които той самостоятелно ще провежда образователен процес и подпомага адаптацията му;
5. подпомага по отношение мястото на темата или методичната единица, формирането на целите, разработването на структурата на урока или на педагогическата ситуация, в аргументирането на избора на методи и техники на преподаване и контролира работата му;
6. демонстрира/използва интерактивни и иновативни методи на преподаване и на педагогическо взаимодействие;
7. насочва при избор на техники за мотивиране и поощрение и на критерии за оценяване напредъка на децата или на учениците;
8. запознава с документите на институцията и изискванията за работа с нея;
9. стимулира участието в обсъждането при анализа на наблюдаваните уроци или на педагогически ситуации;
10. подкрепя в подготовката, организирането и провеждането на родителска среща и на индивидуални консултации с родители;
11. представя на членовете на педагогическия съвет, запознава го с функциите както на педагогическия, така и на обществения съвет и на училищното настоятелство;
12. контролира изпълнението на поставените задачи, дава практически съвети по време на работа и оценява качеството на изпълнението;
13. вписва в дневника за практическата подготовка оценките за изпълнението на възложените задачи, препоръките и постигнатия напредък и го заверява;
14. поддържа връзка с обучаващата институция чрез определения преподавател от висшето училище като дава аргументирано мнение и оценка за работата на стажант-учителя (студент) по време на педагогическата практика.

Учителят-наставник в срок до 15 работни дни след приключване на практическото обучение уведомява с доклад преподавателя, отговорен за педагогическата подготовка от Педагогическия колеж за резултатите от работата си със стажант-учителя, като прави конкретни препоръки и предложения. Докладът се съгласува предварително с директора на детската градина или на училището. С оглед постигане на ефективност при провеждането на практическата подготовка, без това да

нарушава образователния процес, един учител-наставник може да ръководи не повече от двама стажант-учители (студенти).

По време на организираната практическа подготовка стажант-учителите (студенти) самостоятелно участват в образователния процес, като:

1. ефективно се включват в провежданата форма на педагогическа практика според предварително одобрен график, описват и анализират наблюдаваните уроци или педагогически ситуации, активно участват в обсъждането, като установяват съответствието на структурата с набелязаните цели и с очакваните резултати;

2. наблюдават и анализират педагогически ситуации или уроци, практически, лабораторни занятия, практики и други организационни форми, провеждани от учителя-наставник в рамките на една учебна седмица;

3. планират, разработват варианти на урок или на педагогическа ситуация, като спазват съответната училищна учебна програма или програмната система, които консултират с учителя-наставник;

4. формират умения за работа в реална среда както за търсене на оптимални решения на методически проблеми, с оглед подобряване на образователните резултати на децата или на учениците, така и за намиране и прилагане на различни техники за подкрепата и социализирането им;

5. демонстрират теоретични знания и показват практически умения за организиране и провеждане на самостоятелна педагогическа дейност, анализират и обективно оценяват знанията и уменията на децата или на учениците в съответствие с очакваните резултати и се самооценяват;

6. наблюдават и прилагат различни методи на обучение и подходи за организиране на урок или на педагогическа ситуация;

7. се запознават с документите на институцията, спазват реда и установените правила, използват и опазват материално-техническата база на детската градина или на училището;

8. се запознават с функциите на класния ръководител или на учителя на група;

9. участват в заседанията на педагогическия съвет и в обсъжданията, без право на глас;

10. вписват в дневника данните от проведените наблюдения и от самостоятелното участие в образователния процес, коментар, предложения, препоръки, изводи и го предават на наставника за заверка.

Педагогическата практика в детската градина/училището е важна подсистема на обучението на студентите в Педагогически колеж - Плевен. Тя съдейства за подобряването на практическата подготовка на студентите, за осъществяване на тяхната професионална квалификация, мотивация и адаптация към избраната професия. Педагогическата практика е свързващо звено на теоретичното знание с

моделите на конкретната образователна действителност. Педагогическата практиката създава условия обучението на студентите да се трансформира от лекционните зали в реална учебна среда, където те да приложат своите знания и придобитите умения и компетентности. Това е особено важно, когато става въпрос за дейности, които по един или друг начин развиват комплексни знания и социални умения за живот и реализация.

Педагогическата практика си поставя и определени цели по посока:

- а) формиране на умения за Учене през целия живот;
- б) създаване на Учеща общност въз основа на демократични принципи и взаимно уважение;
- в) осигуряване на приемственост и дейности, свързани с равнището на личностното и професионалното развитие;
- г) създаване на условия за усвояване на академични, етични и практически знания, формиране на умения за прилагането им с цел успешна професионална реализация.

Педагогическата практика осигурява възможност на стажант-учителите да осъществят активен трансфер на теоретичните аспекти по различните методики в педагогическата действителност и да развият способности и умения на учители-новатори.

Моделът за ръководство на педагогическата практика насочва студентите - бъдещи учители, към:

- осмисляне на дидактическия профил на образователните направления в детската градина и културно-образователната област на методиките за начален етап на обучение;
- овладяване на базови дидактически технологии в областта на обучението по различните методики;
- формиране на знания, умения и компетентности за прилагане на педагогически технологии за индивидуализация на възпитателния и образователния процес
- организиране и управление на Учеща общност;
- прилагане на технологии за работа с родителите;
- формиране на мотивация и педагогически знания и компетентности у студентите за овладяване на учителската професия като „мислещи практики” за цял живот.

Педагогическата практика е сложна, разнообразна, социална и индивидуална дейност. Поради тази причина съществуват и различни структурни диференциации. В конкретния случай се приема, че според мястото и времето на провеждане, както и според субекта на взаимодействие са налице три основни вида педагогическа практика:

- Хоспитиране;
- Текуща педагогическа практика;
- Стажантска практика.

Хоспитирането е свързващо звено между теоретичната подготовка и практическата реализация на студентите. То е първата стъпка за целенасочено изграждане на практически умения у студентите, за овладяването на основните компоненти на педагогическата дейност и педагогическата действителност. Хоспитирането се провежда от учител-наставник на база сключен договор с ректора на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ .

При хоспитирането стажант-учителите (студентите), след като са усвоили основни въпроси от теоретичния курс по учебната дисциплина, се запознават с практическото приложение на теоретичните знания в реалните условия в детската градина и в началния етап на обучение.

По време на първото посещение стажант-учителите (студентите) наблюдават работата на учител-наставник с децата/учениците, ориентират се в конкретните особености на средата, занималнята/класната стая, придобиват впечатления за специфичните особености на децата/учениците (пол, възраст, учебни постижения, видове активности, социално-психически особености, работоспособност, темп на работа, индивидуални затруднения при усвояването на знания, умения и компетенции и провеждането на дейностите, наличие на проблеми от различен характер и др.). При наблюденията студентите придобиват представа за реалните възможности за практическо разработване на определени проблеми и теми от учебното съдържание, за реализиране на принципите на обучение, за ефективното прилагане на методи, похвати, средства на обучение, за своеобразието на педагогическата дейност, провеждана в тези образователни институции.

При хоспитирането целта е стажант-учителите (студентите) да наблюдават педагогически практики със значими измерения, за да може придобитият опит да служи като модел за бъдещата самостоятелна дейност на студентите по време на другите практики, да подпомага изграждането на техния индивидуален педагогически стил и нагласа за педагогическа дейност.

Методите, които се използват при хоспитирането, могат да включват: наблюдение, беседа, дискусия, изпълнение на самостоятелни задачи, провеждане на диагностични изследвания от студентите, работа в група, педагогически тренинг, симулации, анализ на документация (учебна и училищна, на базовия учител, на децата/учениците, на други студенти), анализ на продукти и произведения на детското и ученическо творчество – писмени разработки (разказ, съчинение, стихотворения, разсъждения), по математика, на изработени модели, на рисунки, анализ на музикални изпълнения. В практиката се използва и анализ на постиженията, отчетени чрез измервания със стандартизирани методи за диагностика (например по учебния предмет Физическо възпитание и спорт).

По време на **текущата педагогическа практика** стажант-учителите (студентите) правят първите индивидуални опити за реализиране на педагогическа дейност. Провежда се след хоспитирането и преди преддипломната практика. На този етап стажант-учителите (студентите) са овладели учебния материал по основните учебни дисциплини (общонаучни, частнонаучни, педагогически, психологически), по методиките на обучение, което е добра предпоставка за провеждане на практическа дейност в реалните условия, за непосредствено включване в организацията и провеждането на различни организационни форми в детската градина/началното училище. Обучението протича в група. Присъстват всички студенти от групата и участват активно в дискусии, свързани с представянето на конкретни уроци/педагогически ситуации на своите колеги. Участници са: студенти, учител-стажант, учител-наставник, и преподавател от Педагогическия колеж. Тази практика има ясно определена обучаваща и формираща функция и нейната образователна стойност е много голяма. По време на провеждане на този вид практика е необходимо да се задълбочат знанията и да се усъвършенстват уменията на студентите за работа при реализиране на конкретни организационни форми и дейности въз основа на предвиденото в учебните програми учебно съдържание и конкретните условия на работа в образователна среда.

Стажантската практика е последната и най-важна за стажант-учителите (студентите). Тя се явява заключително звено в професионално-педагогическата подготовка на студентите и има най-голяма роля за придобиване на собствен опит за упражняване на професионалните функции на детския/началния учител. В периода на нейното осъществяване се провежда и държавният практико-приложен изпит. Като основна цел може да се дефинира подготовката на студентите за реализиране на бъдещите им преподавателски функции в реалните условия на работа в образователни институции.

Стажантската практика на стажант-учителите (студенти) от специалност Предучилищна педагогика и английски език, Начална училищна педагогика и английски език и Начална училищна педагогика се провежда в последния шести семестър на обучението в Педагогическия колеж и има продължителност четири седмици в детската градина/началното училище. В периода на практиката студентите имат възможност да извършват цялата дейност, включена в плана за работа на учителя-наставник.

При тази практика самостоятелността на студентите е най-голяма, а помощта, която получават от другите (преподаватели, учители-наставници), е насочена приоритетно към планирането и реализирането на най-важните компоненти на образователния процес и педагогическите взаимодействия.

За успешното провеждане на стажантската практика голямо значение има каква

е самостоятелната подготовка на стажант-учителите (студентите) за работа с конкретното учебно съдържание по съответната дейност или учебен предмет, при наличните организационни и методически ресурси.

Педагогическата практиката се провежда в съответната образователна институция, съгласно предварително разработени график и методика. Един от елементите при реализиране на ефективен механизъм за организация и провеждане на педагогическата практика е въвеждането на вътрешна Система за мониторинг и индикатори за оценяването ѝ.

Системата за мониторинг може да се определи като продължително, многообхватно наблюдение и оценяване по определени показатели на състоянието, развитието и резултатите от определена дейност на всички участници в учебната практика. С реализирането на мониторинга се цели осъществяване на обективна диагностика и ефективна подкрепа на всички участници в педагогическата практика. Необходимо е да се подчертае, че приоритетите в тази дейност трябва да са насочени към най-важните цели и ценности, заложи в педагогическата практика, а не просто към тези, които най-лесно могат да се установят и регистрират. От съществено значение при осъществяването на мониторинга е да се работи в партньорство с учителите-наставник на партньорските училища и детски градини.

Въз основа на модела за провеждане на педагогическата практика, на представените функционални взаимодействия и професионални характеристики на участниците, могат да бъдат предложени следните индикатори като основа за система на мониторинг и крайно оценяване:

1. Взаимодействията на стажант-учителя и очакванията му към децата/учениците са в съгласие с принципите на развитие и теориите за ученето.
2. Взаимодействията на стажант-учителя отговарят на емоционалните, социалните, физическите и познавателните силни страни и потребности на всяко дете/ученик.
3. Взаимодействията на стажант-учителя с децата/учениците развиват тяхната инициатива, автономия, самостоятелност и лидерство.
4. Стажант-учителят създава възможности на децата/учениците да правят избор и да разбират последиците от избора, който са направили.
5. Стажант-учителят подпомага и подкрепя езиковото развитие и общуване на децата по време на провеждането на различни дейности.
6. Стажант-учителят се отнася към всяко дете с уважение, достойнство и зачитане на неговите права и предлага равни възможности за включване в живота на класа/групата по време на различни дейности.
7. Стажант-учителят адаптира учебната среда с дейностите, така че децата с различни способности и образователни потребности да могат да участват заедно с другите деца/ученици.

8. Стажант-учителят въвежда понятието за лична отговорност и нейните последици и осигурява възможности на децата/учениците а да упражняват на практика това понятие по време на определени дейности.
9. Стажант-учителят използва систематично наблюдение и други подходящи средства за формиращо оценяване, които се отразяват позитивно върху процеса и резултатите от обучението.
10. Стажант-учителят в процеса на оценяване взема предвид и се опира на силните страни на децата по време на извършването на дейности.
11. Стажант-учителят планира дейности, които се основават на достигнати нива на развитие и интересите на децата/учениците, за да им даде възможност да овладеят определени умения и компетентности.
12. Стажант-учителят планира и реализира различни дейности, при които децата работят индивидуално, в малка и в голяма група.
13. Стажант-учителят планира достатъчно разнообразие от дейности, за да бъдат децата/учениците ангажирани.
14. Стажант-учителят създава предпоставки за промени при изменения в условията, потребностите и интересите на децата/учениците в процеса на провежданите дейности.
15. Стажант-учителят подпомага децата/учениците да придобият умения за самооценяване и да взимат решения за собственото си учене и поведение по време на дейностите.
16. Стажант-учителят използва активни стратегии на обучение, които повлияват цялостното развитие на детето/ученика в областта на организацията и управлението на запланиваните дейности.
17. Стажант-учителят може да предлага дейности, които насърчават изследването, експериментирането, самостоятелното проучване и творчеството по време на възпитателния и учебния процес.
18. Стажант-учителят споделя учебните цели с децата/учениците и ги насърчава да обмислят процеса на своя труд и резултатите от него.
19. Стажант-учителят стимулира учениците да използват подходящи за развитието им стратегии, които да подпомагат развитието на технологичните им знания и умения.
20. Стажант-учителят предлага дейности, които стимулират чувствата на децата/учениците за индивидуалност и идентичност.
21. Стажант-учителят използва стратегии, чрез които по време на дейности се поощрява инициативата, творчеството, деловитостта, самостоятелността и самоконтролът на децата/учениците.

22. Стажант-учителят използва стратегии, чрез които помага на децата да изградят позитивни взаимоотношения и сътрудничество с другите по време на провеждането на съвместни дейности.
23. Стажант-учителят развива уменията на децата да решават конфликти, възникнали по време на съвместни дейности.
24. Стажант-учителят представя учебното познание така, че децата да могат да видят взаимовръзките между учебните понятия и ежедневиия опит (свързва учебните понятия с живота на децата и събития в общността, семейството и обществото).
25. Стажант-учителят създава Учеща среда, която осигурява на всяко дете/ученик чувство за принадлежност по време на дейности, които се провеждат.
26. Стажант-учителят създава Учеща среда, в която децата са свободни да изразят себе си, и ги стимулира да поемат подходящи за развитието им и ученето рискове.
27. Стажант-учителят осигурява Учеща среда, която е физически сигурна, лесно наблюдаема, привлекателна и удобна за децата да участват в различни дейности.
28. Стажант-учителят организира пространството в логически ясно определени области по интереси и включва разнообразни, достъпни и подходящи материали, които стимулират децата/учениците да изследват, да конструират и учат.
29. Стажант-учителят стимулира децата/учениците да участват при планирането, подреждането и поддържането на Учеща среда по време на провеждане на различни дейности.

Насоките са приети на заседание на Колежанския съвет на 03.10.2016 г. (Протокол № 8).